

HISTORIA

KLASA V

DZIAŁ 1. PIERWSZE CYWILIZACJE

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak
- opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym
- potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt
- wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks
- wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka
- wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii
- wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: piramida, faraon
- wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil
- opisuje wygląd piramid
- porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Tora, Żydzi, Dekalog
- wyjaśnia, o czym opowiada Biblia
- wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński
- wskazuje na mapie: Indie, Chiny
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne
- wyjaśnia, do czego służy pismo
- charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza
- przedstawia, skąd wywodzą się praludzie
- opisuje życie ludzi pierwotnych
- charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza
- wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka
- poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki
- samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii
- poprawnie posługuje się terminami: faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej
- opisuje zakres władzy faraona
- poprawnie posługuje się terminami: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska
- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę
- wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem
- poprawnie posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak
- wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu
- wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej
- wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie
- poprawnie posługuje się terminami: papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński
- wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka
- porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne
- wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią
- omawia przyczyny wynalezienia pisma
- wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym
- wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna
- przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza

- opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji
- charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii
- wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym
- wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej
- przedstawia strukturę społeczną Egiptu
- podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan
- opisuje główne etapy historii Izraelitów
- charakteryzuje judaizm
- porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela
- opisuje system kastowy w Indiach
- charakteryzuje wierzenia hinduistyczne
- wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń
- przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły
- wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości
- charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty
- wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia
- wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej
- wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty
- objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym
- tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa
- wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny
- opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy
- charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon)
- wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem
- charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem
- przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej
- wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy
- wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe
- przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego
- wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego
- przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wyjaśnia pojęcie ewolucji
- charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka
- porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach
- przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii
- wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
- opisuje etapy pochówku faraonów
- charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel
- wyjaśnia terminy: synagoga, rabin
- podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce
- charakteryzuje buddyzm
- opowiada o filozofii Konfucjusza
- podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycję do pisma greckiego oraz do łaciny
- opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)
- wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii

DZIAŁ 2. STAROŻYTNA GRECJA

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: demokracja, zgromadzenie ludowe
- przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: danina, sojusz
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: mity, heros
- przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion
- opisuje rolę sportu w codziennym życiu
- przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: imperium
- uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim”

- określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia
- wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora
- wskazuje na mapie: Grecję, Ateny
- wyjaśnia znaczenie terminu demokracja i charakteryzuje demokrację ateńską
- poprawnie posługuje się terminami: danina, sojusz, hoplita, falanga
- wskazuje na mapie: Spartę, Persję
- wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas
- poprawnie posługuje się terminami: Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański
- przedstawia wierzenia starożytnych Greków
- wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję
- wyjaśnia, kim był Homer
- poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski
- wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji
- opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych
- poprawnie posługuje się terminami: imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja
- wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie
- opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego
- opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)
- przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis)
- wyjaśnia, kim był Perykles
- opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach
- wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich
- wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę
- zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.
- charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali
- omawia różne mity greckie

- przedstawia treść Iliady i Odysei
- wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: koń trojański
- opisuje charakter i cele antycznego teatru
- przedstawia dokonania nauki greckiej
- objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli
- wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles
- zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.
- wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej
- przedstawia skutki podbojów Aleksandra
- zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e.
- posługuje się terminami: falanga macedońska, kultura hellenistyczna

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną
- opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy
- wyjaśnia genezę biegów maratońskich
- opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków
- omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków
- przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich
- porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi
- omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej
- charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego
- opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidas
- wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantal, nić Ariadny
- opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi
- charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym
- przybliża postać i dokonania Archimedes
- podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

DZIAŁ 3. STAROŻYTNY RZYM

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: dyktator, cesarz
- wskazuje na mapie: Rzym
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: prowincja, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów
- przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy
- przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu
- omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament
- wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska)
- wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz
- przedstawia legendarne początki Rzymu
- wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński
- omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
- poprawnie posługuje się terminami: prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów
- wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego
- wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol
- omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego
- poprawnie posługuje się terminami: bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki

- wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały
- charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego
- poprawnie posługuje się terminami: kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana
- wyjaśnia powiedzenie: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu
- poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański
- charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa
- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan
- omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego
- wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy
- przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich
- opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami
- zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.
- opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie
- opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego
- zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.
- zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego
- wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem
- opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum
- wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw
- uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów
- omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej
- wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu
- omawia dokonania Wergiliusza i Horacego
- wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu
- wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa
- wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa
- zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.
- wyjaśnia rolę szlaków handlowych

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej
- porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej
- wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium
- wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy
- wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: chleba i igrzysk!
- wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa
- opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie
- wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem
- podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu republika przez Rzymian i współcześnie
- przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski
- przedstawia postać Hannibala i wojny punickie
- pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie
- przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera
- przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
- opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie
- ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź
- przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
- opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku

DZIAŁ 4. POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: ikona, freski, mozaika
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: oaza, islam, Allah, Koran, meczet
- przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: dynastia, cesarstwo, możnowładca
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: prawosławie, ekskomunika
- wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika
- wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego
- tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem
- wyjaśnia znaczenie wyrażenia bizantyjski przepych
- poprawnie posługuje się terminami: oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski
- omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów
- wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności
- poprawnie posługuje się terminami: Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka
- poprawnie posługuje się terminami: dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat
- wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie
- przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV
- przedstawia genezę bogactwa templariuszy
- opisuje mit skarbu templariuszy

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego
- charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce
- podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego
- zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola 1453 r.
- zna postać Justyniana I Wielkiego
- omawia dokonania Justyniana I Wielkiego
- przedstawia postać i działalność Mahometa
- omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu
- charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu
- zaznacza na osi czasu datę: 622 r.
- wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów
- charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego
- przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki

- zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r.
- omawia dokonania: Chłodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I
- wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej
- wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne
- przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w.
- przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji
- zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.
- przedstawia zakon Krzyżaków
- przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego
- opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola
- uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw
- wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem
- podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków
- wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej
- tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy
- wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę
- omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym
- przedstawia legendę o św. Graalu

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią
- opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
- wyjaśnia, jak zmieniał się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie
- ocenia potrzebę tolerancji religijnej
- wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem
- wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”
- przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego
- wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski

DZIAŁ 5. SPOŁECZEŃSTWO ŚREDNIOWIECZA

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: senior, wasal, hołd lenny, przywilej
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: rycerz, herb, kopia, ostrogi
- opisuje uzbrojenie rycerzy
- przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona
- porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: zakon, klasztor, uniwersytet
- przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację
- wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: katedra, witraże, miniatura
- przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce
- wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłop, szlachta, mieszczaństwo
- przedstawia, jak wyglądał hołd lenny
- wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym
- poprawnie posługuje się terminami: rycerz, kodeks honorowy, paź, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi
- charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego
- wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem
- opisuje uzbrojenie rycerskie
- przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów
- poprawnie posługuje się terminami: gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpółówka, pług, radło, brona
- opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta
- charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast

- opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej
- poprawnie posługuje się terminami: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet
- charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu
- opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym
- poprawnie posługuje się terminami: biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał
- wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała biblia pauperum

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym
- opisuje zależność między seniorem a wasalem
- opisuje życie codzienne rycerstwa
- przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego
- opisuje ceremonię pasowania na rycerza
- wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach
- wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi
- przedstawia organy samorządu miejskiego
- charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan
- wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka
- przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne
- wyjaśnia określenie benedyktyńska praca
- charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo
- porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne
- przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu
- charakteryzuje styl romański
- omawia cechy stylu gotyckiego

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane
- przedstawia historię najslawniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa
- opisuje przebieg turniejów rycerskich
- opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce
- znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości
- porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze
- wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitułarz
- porównuje styl gotycki i romański
- przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie
- przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu
- wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
- przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie
- znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku
- opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia
- znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju

DZIAŁ 6. POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, plemię
- przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: książę, dynastia
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: arcybiskupstwo, koronacja
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: insygnia królewskie
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: senior i juniorzy, zasada senioratu
- posługuje się terminami: gród, podgrodzie, danina, posługi
- przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu
- opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania
- wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów
- tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie
- przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich
- charakteryzuje wierzenia Słowian
- wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich
- poprawnie posługuje się terminami: książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex
- wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski
- opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy
- zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r.
- wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I
- poprawnie posługuje się terminami: relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja
- opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów
- wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite
- omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III
- zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.
- poprawnie posługuje się terminem: insygnia królewskie
- wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”
- wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela
- omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława
- zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.
- poprawnie posługuje się terminami: testament, zasada senioratu, senior i juniorzy
- wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego
- opisuje postać Bolesława Krzywoustego
- zaznacza na osi czasu datę 1138 r.
- poprawnie posługuje się terminami: gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna
- charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim
- omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów

- przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- przedstawia najstarsze państwa słowiańskie
- wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim
- wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody
- przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I
- wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I
- opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami
- przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie
- opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami
- opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego
- ocenia postawę Bezpryma
- przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego
- charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego
- omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego
- przedstawia charakter drużyny książęcej
- wyjaśnia powinności ludności względem władcy
- omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima
- wymienia przyczyny powstania kronik

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych
- wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański
- uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski
- wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim
- opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski
- opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego
- wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem
- wyjaśnia zasadę senioratu
- wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron
- wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza
- określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- wymienia pozostałości bytowania ludów przedśłowiańskich na ziemiach polskich

- przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim
- omawia dokument Dagome iudex i jego wartość jako źródła historycznego
- przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich
- wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego
- wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego
- ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
- ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu
- wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych
- przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej

DZIAŁ 7. POLSKA W XIII-XV WIEKU

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: rozbiecie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: starosta, Szczerbiec
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska
- przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki”
- wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: unia personalna
- przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę
- przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim
- przedstawia, kim był Jan Matejko
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: wojska zaciężne, żołd
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: szlachta, sejm walny, izba poselska, senat

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- poprawnie posługuje się terminami: rozbięcie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka
- charakteryzuje państwo polskie podczas rozbięcia dzielnicowego
- wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbięcia dzielnicowego
- omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego
- zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.
- poprawnie posługuje się terminami: starosta, Szczerbiec
- wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków
- omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka
- zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.
- poprawnie posługuje się terminami: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska
- wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę
- zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.
- poprawnie posługuje się terminami: Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie
- wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej
- opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem
- wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń
- opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena
- zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.
- wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu
- poprawnie posługuje się terminami: Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd
- wskazuje na mapie: Prusy Królewskie, Prusy Zakonne
- omawia dokonania Kazimierza Jagiellończyka
- zaznacza na osi czasu daty: 1454 r., 1466 r.
- poprawnie posługuje się terminami: monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat
- przedstawia sejm walny oraz jego skład

- zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia
- omawia skutki rozbitcia dzielnicowego
- opisuje kolonizację na ziemiach polskich
- przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II
- opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie
- przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju
- opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami
- przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu
- charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego
- wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa
- przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę
- wymienia postanowienia unii w Krewie
- przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu
- wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle
- wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła
- opisuje przebieg wojny trzynastoletniej
- przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego
- wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę
- wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce
- przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie
- wyjaśnia znaczenie konstytucji Nihil novi

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- przedstawia historię zakonu krzyżackiego
- wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu
- wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki
- wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa
- tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej
- wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka
- charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji
- wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński
- wymienia cele namalowania obrazu Bitwa pod Grunwaldem
- omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu Bitwa pod Grunwaldem

- wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego
- porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego
- uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki
- przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce
- tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową
- wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- charakteryzuje sposób walki Mongołów
- przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego
- przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju
- przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgry
- wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów
- przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego
- uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj
- wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne
- omawia inne dzieło Jana Matejki
- wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo
- ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę